

Osaajien tarinat värittävät Tikkurilan historiaa

■ Maaliyhtiö Tikkurila on kulkenut pitkän taipaleen pienestä pellavaöljymyllystä kansainväliseksi konserniksi.

Pekka T. Heikura ja Päivi Ikonen

Villasukkia, kaulahuiveja, pöytäliinoja.

Niitä kertyi maaliyhtiö Tikkurilan varastoihin korkeita pinoja, kun teknillinen johtaja **Ragnar Holmström** aikoinaan kiersi maata markkinointimatkoillaan.

Vielä 1920-luvulla Tikkurilan tuotteiden suurimpia ostajia olivat maalarimestarit. Tie mestarin sydämeen käy vaimon kautta, järkeili Holmström yhdessä firman konttoripäällikön **Albin Sandströmin** kanssa. Oivalluksen myötä kaksikosta tuli tuttuja vieraita maalarinrouvain ompeluseurojen huutokaupoissa, ja maalien menekki sai uutta potkua huutohuudolta.

Pietarissa vuonna 1891 syntynyt Holmström oli Helsingin yliopistosta valmistunut kemisti, joka aloitti uransa moskovalaisen kemiantehtaan tuotantopäällikkönä. Venäjän vallankumous pani nuoren miehen vaihtamaan nopeasti maisemaa, ja suunta vei Yhdysvaltoihin.

Kun Philadelphian maaliteollisuus ei

suostunut ottamaan ulkomaalaista ”urkkijaa” leipiinsä, asiantuntija pestautui paikalliseen lakankeittämöön tavallisenä työmiehenä. Lopulta löytyi myös koulutusta vastaava paikka toisesta yrityksestä, jossa innokas suomalainen imi itseensä uusimman tiedon alan tuotekehityksestä.

Muutaman vuoden jälkeen iski kuitenkin koti-ikävä, ja Holmström otti yhteyttä Tikkurilaan tiedustellen, olisiko hänen osaamiselleen mahdollisesti käyttöä.

Yhteydenotto osoittautui onnenpotkuksi niin kemistille kuin yhtiöllekin. Ragnar Holmström sai elämäntehtävän ja Tikkurila uuden suunnan.

Peräti 35 vuotta yhtiön teknillisenä johtajana toiminut Holmström pani alkuun systemaattisen tutkimustoiminnan ja otti käyttöön monet keksinnöt selluloosalakoista lateksimaaleihin. 98-vuotiaaksi elänyt kemisti seurasi valppaasti firman kehitystä loppuun saakka.

Holmströmin vaiheet kertoo dosentti **Kirsti Manninen** kirjoittamassaan historiikissa *Värikartta – 150 vuotta Tikkurilan tarinoita*, joka ilmestyi yhtiön juhluvuonna 2012.

Värikäs teos kuvailee elävästi taipaleen, jonka edetessä tsaarinajan pellavaöljypuristamosta lopulta kehkeytyi moderni EU-suomalainen vientiyrittäjä. Tekstiä rytmittävät tarinat yhtiön vaikuttajista ja työntekijöistä kolmella eri vuosisadalla.

Aatelisherran öljymylly

Tikkurilan perusti vuonna 1862 kartanonherra **Anders Lorentz Munsterhjelm** (1803–1893) Helsingin pitäjän Häkansbölestä.

Aatelismies, entinen Venäjän armeijan eversti ja Turkin sodan sankari, oli kaukaa viisaana ostanut lisämaata Tikkurilan

» » »

Teknillinen johtaja Ragnar Holmström poseeraa laboratorionsa insinöörien Kurt Bärlundin (vas.), Bror Carlstedtin, Almar Lundin ja Gustav-Edvard Söderströmin keskellä vuonna 1937.

Tikkurila Oyj:n arkisto

Lotta Linko

Haluatko lukea lisää Tikkurilan tarinoita?

Lataa veloitukseton iPad-versio:
www.tikkurila.fi/kotimaalarit >
Ajankohtaista > 22.3.2013

Painetun kirjan tilaukset:
Arja.Schadewitz@tikkurila.com
Kieliversioina suomi, englanti ja
venäjä.

Vantaan kaupunki valaisi Tikkurilankosken 650-vuotisjuhlaansa kunniaksi vuonna 2001. Hankkeen tukijana toimi Tikkurila, jonka entinen vernissatehdas hallitsee kuvan yläosaa.

kylästä heti sen jälkeen, kun alettiin huhuta, että Suomen ensimmäinen rautatie kulki kylän läpi.

Helsingin Hämeenlinnaan yhdistänyt rautatie tuli, ja Munsterhjelm sai senaattilta luvan panna pystyyn pellavaöljy- ja vernissatehtaan Långobackan kosken rannalle.

Pellavaöljyn kysyntä oli kasvanut 1800-luvun teollistumisen myötä. Radan ansiosta yhteydet Hämeen ja Porvoon pellavanviljelyalueille olivat hyvät, ja höyryjunilla olisi helppo kuljettaa valmiit tuotteet pääkaupunkiin ja sen satamaan.

Munsterhjelmien kohtaloksi koituivat kuitenkin 1860-luvun kadot, jotka vuosikymmenen lopulla aiheuttivat kaksi kammottavaa nälkävuotta ja lamauttivat maan talouden. Eversti ajautui suuriin velkoihin ja joutui luovuttamaan kartanonsa tuhatpäisine karjoiheen vävyjensä käsiin.

Öljymyllönsä Munsterhjelm sai myytyä vauraalle helsinkiläiselle kauppiaille **Henrik Lindroosille**, josta tuli tehtaan uusi omistaja vuonna 1869. Lindrooskaan ei kuitenkaan onnistunut nostamaan yritystä kannattavaksi, sillä pellavasta oli pulaa eikä kosken voima kunnolla riittänyt tehtaan tarpeisiin.

Seuraavaksi remmiin astui joukko kartanonomistajia itäiseltä Uudeltamaalta. Nämä antoivat yhtiölle nimeksi Dickursby Oljeslageri Aktiebolag ja ryhtyivät öljyn ja vernissan ohessa valmistamaan myös rehukakkuja lehmilleen.

Kartanonomistajienkin kausi Tikkurilassa jäi lyhyeksi, vain vuosikymmen mittaiseksi. Vuonna 1885 yhtiön osti 24 000 kultamarkan hintaan Kauppahuone Schildt & Hallberg. Kahden langoksen perustama maatalouskaupan erikoisliike oli jo saavuttanut vankan valtakun-

nallisen aseman.

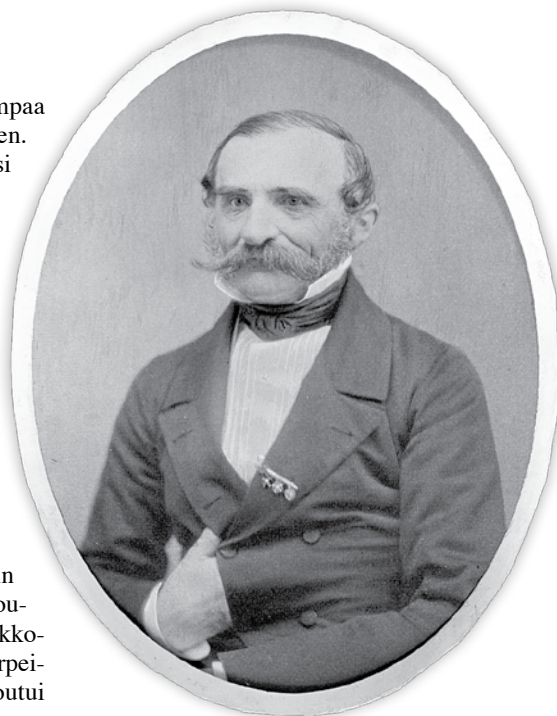
Nyt Tikkurilan kehitys sai aiempaa tukevamman pohjan ja pysyvyyden. Vaatimattoman verstaan tilalle nousi nopeasti oikea tiilinen tehdasrakennus, ja muitakin investointeja tehtiin jatkossa säännöllisesti. Yhtiö säilyi Schildt & Hallbergin omistuksessa aina vuoteen 1972.

Sota-aikojen veteraaneja

1940-luvun sota- ja pulavuodet merkitsivät Tikkurilalle, kuten muullekin teollisuudelle, ankaraa vaihetta.

”Se oli korvikkeiden aikaa, jolloin saatavissa olevista raaka-aineista jouduttiin valmistamaan maaleja ja lakkoja, jotka edes jotenkin vastasivat tarpeita. Maalikemistin keksimiskyky joutui usein kovalle koetukselle.”

Näin kuvaili ajanjaksoa diplomi-insinööri **Henrik Furuhejm** (1915–1999),

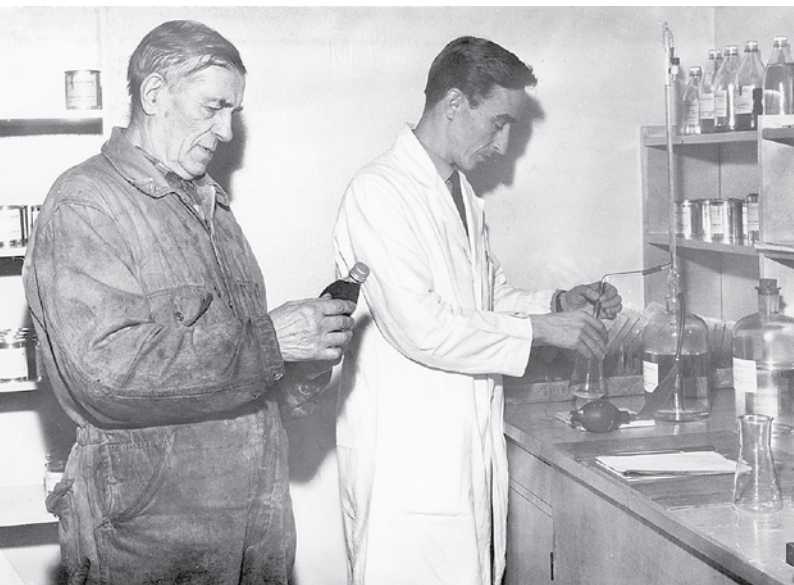

Tikkurilan perustaja Anders Lorenz Munsterhjelm oli sotilas ja aatelismies.

Henrik Furuhejm kehittämässä uusia tuotteita vuonna 1952.

Sivun kuvat: Tikkurila Oy:n arkisto

Käyttöpäällikkö Tempo Kanerva mittaa **Hjalmar Bäckströmin** (vas.) keittämän vernissan happolukua vuonna 1957.

joka ehti astua Tikkurilan palvelukseen vähän ennen talvisodan syttymistä vuonna 1939. Jatkosodan (1941–1944) ajan Furuhejm työskenteli puolustusvoimien kemiallisessa laboratoriossa ja opetti samaan aikaan tulevia kemistejä Teknillisessä korkeakoulussa.

Vernissankeittäjä **Hjalmar Bäckström** (1886–1971) näki Tikkurilan-vuosinaan paitsi toisen myös ensimmäisen maailmansodan ja lisäksi vuoden 1905 suurikon ja vuoden 1918 sisällissodan.

Alkuaikoina työpäivät öljyhuuruissa muuripatojen keskellä olivat 12-tuntisia, mutta mies ei turhia valitellut vaan oppi alansa todelliseksi taitajaksi. Kun vernissasta kerran sattui tulemaan vähän kitkeränhajuista, insinöörit ihmettelivät asiaa suuresti, ”olihan Bäckström itse sitä keittämässä”.

"Ekopaimen"
Pekka Kotilainen on osallistunut myös Tikkurilan tuotantolaitosten suunnitteluun.

Kun 76-vuotias Bäckström vuonna 1962 jäi eläkkeelle, hän oli tehnyt yhtiössä huikean 57 vuoden työuran.

Henrik Furuholm kohosi jatkosodan jälkeen yhtiön pääkemistiksi ja sitten tuotekehityspäälliköksi, joka johti uusien sideaineiden kehittämistyötä. Sen tuloksena Tikkurila toi markkinoille öljymaalien oheen myös kotimaalareiden käytettäviksi sopivat vesiohenteiset maalit.

Furuholm oli mukana luomassa monia muitakin uutuuksia, kuten teollisuusmaaleja puu- ja metalliteollisuudelle ja hapon- ja emäkseenkestäviä erikoismaaleja kemian- ja selluloosateollisuudelle.

Kielitaitoinen ja sosiaalinen mies oli yritykselle myös oivallinen "yhdyspääseeri", joka seurusteli sujuvasti Tikkurilan ulkomaisten kumppanien ja näiden tuotekehittäjien kanssa. Uransa hän päätti tutkimus- ja tuotekehitysjohtajana vuonna 1980.

Ekopaimen ja Venäjän valloittaja

Kuinka paljon maksaa maaliyhtiölle vihreys?

Näin kysyttiin vuonna 1998 Tikkurilan ympäristöpäälliköltä **Pekka Kotilaiselta**, jolla oli terävä vastaus valmiina.

"Kysymys on väärä. Pitää kysyä, paljonko vihreys tuottaa Tikkurilalle. Vastaus on paljon. Pirusti! Ja tulevaisuudessa vielä enempi!"

Ekopaimeneksi itseään kutsuva diplomi-insinööri oli vuonna 1973 saanut ensimmäisen vakituisen työpaikkansa Tikkurilan tehtaiden ympäristönsuojeluinsinöörinä. Uusi toimi kuvasti hyvin aikaa, jolloin teollisuudessa alettiin herätä ympäristötietoisuuteen.

Ympäristöasiat ovat vuosien mittaan tulleet maalinvalmistajalle yhä tärkeämmiksi, on kyse sitten tuotteista, tuotannosta, työturvallisuudesta tai jätehuollosta.

Kotilaisen mukaan pelkät järjestelmät eivät riitä, vaan olennaista on asen-

nemuutos, jonka hyväksi hän itse teki töitä hartiavoimin. Hiljattain eläkkeelle siirtynyt Kotilainen toimi loppuvuosiensa Tikkurilan terveyttä, turvallisuutta ja ympäristöä koskevien kysymysten asiantuntijana.

Nyky-Tikkurila on kansainvälinen yritys, jonka keskeisiä toiminta-alueita on Venäjä. Suomalaisfirman menestys maassa henkilöityy vahvasti **Pirkko Ikonen**, itäviennistä vastanneeseen myyntijohtajaan, joka aloitti yhtiössä vuonna 1980.

Tikkurila oli vuonna 1972 siirtynyt Rikkihappo Oy:n – myöhemmän Kemiran – omistukseen. Moskovan vuoden 1980 olympialaisista tuli yhtiölle kultasuoni, sillä tapahtuman rakennustöihin hankittiin suomalaista maalia huomattavilla summilla. Kisojen jälkeen vientiä vetivät teolliset automaalit.

Kun Neuvostoliitto vuonna 1991 hajosi, venäjän kielen, kulttuurin ja kansanluonteen tuntija Ikonen reagoi nopeasti ja teki vaikuttavan valtauksen Venäjän kuluttajamarkkinoilla.

Hän loi maahan tehokkaan jakeluverkon ja toteutti mainoskampanjan, joka teki suomalaismaaleista jokaiselle tunnetun tuotteen. Slogan "Tikkurila – maalien kuningatar" iskostui ihmisten mieliin pysyvästi. Kun firman muovikassia kantanut Ikonen kerran ajatuksissaan käveli Moskovan kadulla, hänet pysäytti pikkutyttön huuto: "Katso äiti, tuossa se maalien kuningatar nyt menee!"

Pirkko Ikonen menehtyi yllättäen sairauskohtaukseen vuonna 2004 kuukautta ennen 60-vuotispäiviään. Järkytys oli suuri paitsi kotimaassa myös Venäjällä. Hautajaisvieraita matkusti paikalle ympäri laajaa maata ja jopa Mongoliasta asti.

Maalarin hikinen urakka

Tikkurila astui jälleen uuteen aikaan

Pekka Vainonen

Designpäällikkö Marika Raike on antanut vahvan panoksen Tikkurilan kuluttajapalvelujen kehittämiseen.

Atelier Universal

Pirkko Ikonen oli venäläisille maalien kuningatar.

vuonna 2011, jolloin se irtosi Kemirasta itsenäiseksi pörssiyritykseksi. Samana vuonna Tikkurilan designpäällikkö **Marika Raike** nimettiin ehdokkaaksi vuoden sisustusvaikuttaja -kilpailuun.

Raike aloitti yhtiössä erikoismaalarina vuonna 1997, jolloin hänellä oli jo vuosien kokemus koristemaalauksesta ja vaativien entisöintikohteiden toteuttamisesta. Työn ohessa artonomiksi valmistunut maalariniimitettiin vuonna 2002 Tikkurilan visuaaliseksi koordinaattoriksi, joka yhdessä sisustussuunnittelija **Hannele Kuntsi-Aallon** kanssa loi yhtiölle uuden sisämaalien värijärjestelmän, lähes 2 500 värin kokonaisuuden.

"Urakkaan uskalsi ryhtyä, kun ei tiennyt, kuinka suuresta työstä oli kyse", Raike tunnusti myöhemmin. □

Pekka T. Heikura on historioitsija ja vapaa toimittaja.